

نورلۇق يۈزدى

نۇركاۋچاقلىرىنىڭ ناسىر افشارى بايىمىغا

جلد : ۱ — ۲۱

نېسان ۱۹۲۸
اۋن يىلى

صاى : ۴ — ۱۹۸

ایکینجی دور : یونان - روما زمانی

غریبه ایسه - قارتاژادن باشقه هیچ برملکت روما ایله قدم مسابقه سنه کیرینه مژدی . ایمبراطو - راتک غرب افسای بالکز روماتک سایه سنه مدنی حیات ساحه سنه کیرمهک باشلامشدر .

ایتالیا ایله یونانستانک بوشه یترلی و آق دکر اوزرینده کی موقعلری بوملکتلرک کندی مقدراتلری اوزرینه ده عظیم تأثیرلر اجرا ایلمشدر و عادتاً بونلرک تاریخی صیره لرینی تعین ایلمشدر . یونانستانک رومان اول حیات صحنه سنه کیرمه سی صرف بوحادثه ایله قابل ایضاحدر . زیرا اولاً یونانستان کندی سنه قدیم ومدنی اولان شرقه ده ازیاده یاقین اولدیفندن طبیعی ایله ده اولمدنیکشدر . ثانیاً یونان شبه جزیره سنک شرقی جهتی آق دکرک اک مساعد ، سیرسفاتنی ایچون الویریشلیک چوقاسکلری حاوی بر ساحیلدر . بوندن ماعددا آق دکرک بوجهنی بر چوق آله لرلی حاویدرکه ، یونانستانله مدنی شرق آره سنه کی مواصله بی زیاده سیله تسهیل ایدیور . حالبوکه ایتالیا ناک غربه دوغرو جبهه سی بومساعدشرطلری حائر دکلدر ، اولسیدی بیله ، غریبه کی ملنلرک کاهه سی هنوز نیم وحقی برحاله ایدیلر . بونلکه برابر ایتالیا ایله شرق آره سنه کی مسافه نسبتاً اوزاق اولدینی حاله بالعکس یونانستاندن یعنی ماتبان برونشدن کیرد آله سنک زروه لرلی ، کیرددن ردوسک طاغلری ، ردوسدن کوچوک آسیانک ساحللی کورونیور . ینه یعنی کیرددن صره قادار بالکز اوچ کونلک برمسافه واردر . بونون بومدنی برلرایله یونانستان ساحللی آره سنه کی کوچوک آله لر عادتاً دکر ایچنه آسیامش طاشلرکی درلرکه ، اوزرلرندن هوپلایه ، هوپلایه یونانستاندن آناتولییه کچیلیردی . مدنی و مصلعانه مناسبات ایچین بوقدر مساعد اولان بو وضعیت عینی زمانده استیلا و بوبوک اردولرک یورویقی ایچون عادتاً غیر قابل مرور پرسد تشکیل ایدیوردی . بوخصوصیتدنی

فرانسز مؤرخ « کیزو » مشهور اثرنده آوروپا مدنیتنک اساسلرینی تثبیت اتمک ایسترکن اوچ بوبوک عامل قید ایدیور : خرسقیانلق ، یونان - روما تأثیرلری و جرمن خصوصیتلری [۱] . انکلز مؤرخ « بوفل » عینی نتیجه لره واصل اولوبور [۲] . آلمان فیلسوفی « ههژل » ایسه : « قدیم یونانستانده بز کندی عزی کندی اومزده کبی حسن ایدیورز » دیبور [۳] ، و حقیقتاً یونان و روما بوبوکونکی آوروپا حیاتنک تشکیلی اوزرینه درین تأثیرلر اجرا اتمشدر . شرقده کی اسکی مدنیت مرکز لرینک سونمه سی و یونان - روما دورینک باشلامتی ایله مدنیت دورینک نهر دوری بیتور ، دکر دوری باشلیور . بویکی مملکتک رهبرلکی ایله جنوب غربی آوروپا ایله غربی آسیا و شمالی آفریقا یعنی آق دکر اطرافنده ملویلاشمش اولان اوچ قطعه یه منسوب مملکتلرک سیاسی ومدنی وحدتلی حصولیدر اولوبور . بواضع اراضینک اورتاسنده ایکی بوبوک شبه جزیره بونون بوملکتلرک صیره ایله باشنه کچیلورلر ، اولرره رهبرلک ایدیورلر . مذکور شبه جزیره لر ایتالیا و یونانستاندر . ایتالیا ده واقع روما ایله روما ایمپراطورلرک اوزاق غرب حدودی آره سنه کی مسافه یونانستانده واقع آتنه ایله ینه عینی ایمپراطورلرک اوزاق شرقی حدودی آره سنه کی مسافه ناک همان عینی در ، بو حادثه یک معینداردر . ایکی مدنی مرکزک بالخاصه نره لره دوغرو اجرای تأثیر ایتدیکنی تعین ایلمه یور . شرقده ، یعنی یونان عنصرینک حاکم اولدینی و یونانیلردن ده اقدیم مدنی حاکم اولان برلرده یونان تأثیرلری تا اسکندر کبر زمانندن انتشاره باشلامشدی .

[۱] Histoire de la Civilisation en Europe
gulzot .

[۲] The history of Civilisation in England
Boeue .

[۳] Curtius Histoire de la grèce

جنوبده یونانستانی خارجی تعرضلردن مصون قیلار ق
اوراده مدنی حیاتک بر آن اول انکشافنی تأمین ایله مشدر.
یونانستانک تشکلات ارضیه سی دد مدنی حیاتک انکشافنه
پک مساعددی . تقریباً ایکی بیک کیلو مترو مربع
اراضیدن عبارت اولان اسکی یونانستان دنیا ک ال
متنوع بر قطعه سیدر . تسالیا دائمی بریاشاق لوحه سی
ارائه ایتدیکی حالده آله لرد کزی سواحلی مرکزی آلمانیا ک
اقلیمنی خاطر لایر : بوتون یونانستانی قطع ایدنه طاغیر
مملکت غریب بر متنوع منظره سی وریور ویکدیگرینه
بکره مهین نواحی تشکیل ایدیورلر .

یونانستانک بومساعد اقلیمی ایله تشکلات ارضیه سنک
یونان روحیاتی اوزرنده کی تأثیر لرخی روس مؤخرلردن
مشهور « کیره ییف » شویله تعریف ایدیور :
« قدیم یونانلیلر بالذات اقلیم لرینک بر نعمت آلهیه
اولدیفنی سویلرلردی . مثلاً : اوری پید دیورکه :
« بزم اقلیمز خیفدر ، انجه در ، قیثین
سرت صفوقلردن ، یازین بوغوجی صیجاقلردن متأثر
اولماز . ! » بو یومشاق اقلیم سایه سنده یونانلیلر
قالین دیوارلی اولر یاپوب قیثین صیجاقل داملر آلکنده
صاقلانق ، یازین سرتین یرلرده کچیمک مجبور بئنده
دکدیلر . حیاتلرینک قسم اعظمنی آچیق هواده
کچیریرلردی . البه یی ، ییه جک وایجه جکی پک
دوشونمزلردی . اراضینک و اقلیمک بو خصوصیتلری
یونانلی یی دائماًچو ک ، زنده ، فعالیتدن ذوق دویار
بر حالده طوتاردی . »

« دیگر طرفدن مملکتلرینک بو عمومی منظره سی
صاقلام بر دماغ و موازنه لی و معتدل بر خیالک تشکله
پک مساعددی . بوراده ابتدائی ، دماغی تدهیش
و ترهیب ایده جک لوحه لره تصادف اولونمازدی .
خیالی تدهیش ایدنه نه معظم داغیر ، نه مهیب نهرلر ،
نه واسم و نهایتسز چوللر و نه ده قالین اورمانلقلر
واردی . حتی دکزک آله لرله مالی بوکونکی سواحلی بیله
قورقونج و فیرطنه لی عمارلردن زیاده ساکن کوللری
خاطر لایر .

بوراده جنوب مملکتلرینه خاص اولان افسانه وی
حیوانلره و نباتلره تصادف ایده مزسکن . هوانک شفافیتی
والواح طبیعیه نک لطافت و ظرافتی بالعکس نهسته تیک
حسیاتک انکشافی ایچین پک مساعددی ! »

بوتون بو محیط و شرائط طبیعیه هیئت عمومیه سی
اعتباریله قدیم یونان دماغنک تشکلی و کاشانه باقیشی
اوزرینه قطعی تأثیرلر اجرا ایتمشدر . کندیسنی احاطه

ایدهن طبیعت ، شخصیتنی ازه جک و سرسمله ته جک
عامللردن میرا ایدی . بوتون شرق دینلرینک اساسنی
تشکیل ایدنه اوقیریحی عظمت حسی اوکا بیانجی ایدی ،
جبار ، قهار بر قوت قارشیسنده کندی حیللرکینی
اقرار ایتک و اوقونک ترحم و شفقتنی جلب ییتی ایله
وجودی اولدیرمک ، استغراقه دالمق کبی مفرط
اعتقادلردن اوزاقدی . یونانلیلرله هندولر عرقه یعنی
آریاعرقه منسوبدلر . فقط محیطک تأثیری ایله
آردلرنده نه عظیم فرقلر واردر . هندو ادبیاتی معلول
بر خیالک محصولیدر . بو خیال دائماً قارشیسنده
عقل بشره دهشت ویره عظمترلر سیر ایدر .
هندو خیالی اعجازی اعجاز ، عجائی عجائب اوزرینه بریکدیرر .
افسانه سنک قهرمانلری بوزلرجه ، بیکلرجه وحتی میلیونلرجه
سنه لر یاشارلر . هندستانک مدهش طبیعتی ، کوکاره
واران طاغیری ، معظم نهرلری ، مهیب حیوانلر و جانورلرله
مسکون غیر قابل مهرور اورمانقلری رعشه آور
فیرطنه لری ، بورالری ، اوراغانلری و زلزله لری هندستانده
ساکن انسانک دماغ و ذکاسنی دائماً قورقوتمش
و بو انسان طبیعتده واقع اولان حادثاتک طبیعی
اولدیفنی وحتی قابل تدقیق اولارق بر درجه یه قدر
تنظیم و تدویر اولونه بیله جکی خیالنه بیله کتیرمه مشدر .
بو خصوصیت اساسده یونان خرافاتنک عینی اولان
هندستان خرافاتنده بارز و نمایاندر . هندو
اکز زیاده سهو دیکی معبوده دائماًک مهیب اک قورقونج
صفتلر عطف ایدر ، اونک بوتون معبودلری بعضاً
بیلا نلرله قوشاتیلیر و بعضاًده انسان کیکلردن معمول
کردانقله تزین اولونور . بو معبودلردن هر برینک
بر قاج باشی ، هر باشک اوچ کوزی ، درت و دها زیاده
آلری واردر . اونلرک تزیناتی اولوم آلترلرله
اشکنجه ایدیلن انسانلرک قفا طاسلیردر .

بونک عکسنه اوله رق یونان معبودلری انسانده
تصور اولونان اک مکمل کوزه لککری تشیل ایدرلر .
یونان خرافاتنده معبودلر انسانلر کبی حرکت ایده رلر ،
انسانلر کبی حس ایده رلر ، دوشونورلر ، اونلرکبی
مختصردلر . ایسته یونانستان محیطی ایله هندستان
محیطنک تلقین ایتدیکی تماماً متخالف و متضاد تأثیرلر . [۱]
شیمدی یونان دهاسی ایله روما دهاسی آرهنده کی
فرق قید ایدلم : تاقدیده بیله بو فرق نظر دقتی
جلب ایتمش و تثبیت اولونمشدر . مثلاً : (ویرژیل -
virgil) مشهور « نه نه یید » نامنده کی اثرنده رومادن

[۱] کیره ییف : تاریخ عمومیده تکامل دورلری .

بحث ایده رکن دیپورکه : « دیکرلری یعنی [یونانیلر] باقیری سندن دها ای اربتیر واکا جان ویررلر . مساردن جانی سیالر یاپارلر ، محکمه لرده دها کوزل سوزسویلرلر . نیایی ، سنانک یولاری دها ای ودهاد و عرو اولرلر و هر هانکی برییلدیزک طلوعی خبر ویررلر . فقط سن ای رومالی ! سن دنیا اوزرنده کی حاکمیتی دوشون : سنک صفکده هر طرفه صلح قانونی صاجق ، منکرلری سلاحه تأدیپ اینک اومطیلرله شفقت کوسترمکدر . »

بوسطرلر ایکی قوم آره سنده کی فرقی تماماً تعیین ایدیور . قدیم یونانی دها سنک بذیه سی ، صنایع نفیسه ، شعر ، علم و فلسفه ساحه لرنده ابداعه مساعددی . قدیم روما دها سنک خصوصیتی ایسه حقوق ساحه لرده و دوات تشکیلاتنده ابداعکار اولندی . یونانستان صنایع نفیسه یی پاراتدی . بو ساحه لرده رومالیلر دائماً یونانیلرک شاگردی قالدیلر . هیچ بر زمان روما فیدیاس کبی بر هیگل تراش چیقارامادی . « ویرژیل » « هومری » تقلید ایتدی ایسه ده « ایایاده » ایله « نه نه یید » آراسنده کی فرقی اصل ایله قوبیه آراسنده کی قادار بارزدر . رومانک الک فیحتلی فیلسوفی « بیتی » ارسطونک ، افلاطونک کفویته و ارامادی . روما ناطقه پردازلرینک سر آمدانی چیچه رو دیوسته نك پک دوشنده در .

فقط بوکا مقابل رومالیلر حقوق ساحه سنده یونانیلری پک کریده بر اقدیلر . « روما قانونلریله مقایسه اولوندی زمان یونان قانونلری پک کولونچ کورونیور . » دییه ن چیچه رو تماماً حقیدر . رومالیلر یونان فلسفه سنک عملی و اجتماعی قسمدین بالخاصه استفاده ایتدیلر و مذکور فلسفه دن - حقوق ساحه سنده - یونانیلرک عقلنه بیله کلمه بن عملی نتیجه لر استخراج ایتدیلر . بو صورتله رومالی و یونانی ایکی متخالف و متضاد مفهوملری افاده ایده زلر . ایده آلیزم و ره آلیزم ، حقیقته و کوزه لاکه مفتونیت ، منفعت و فائده به مربوطیت ، نظری فکریات و عملی فعالیت ، الهام و ذکا ، شعر و نثر ایشته ایکی مفهومک افاده ایتدیکی معنالر . .

ایکی قوم آراسنده کی بو دها فرقی کندییی بو قوملر ایله باشقا ملتلر آراسنده کی مناسباته دخی کوسترمشدر .

بو ایکی ملتک باشقا قوملر ایله تماسلری دهالرینه مخصوص نتیجه لر تولید ایتدی . یونانیلرک شرق عالی ایله تماسلری یوناق فلسفه سنک شرق دیلری ایله

امتزاجی و بوامتزاجدن اسکندریه مکتبک (نه اوللا نونیزم) حصوله کله سنی موجب اولدی . رومالیله کلنجه : بونلر فتح ایتیش اولقلری مملکتلر ده جاری اولان عادتلردن « حقوق عمومی یی : » *Jus gentium* « چیقاردیلرکه روما ایمپراطورلی داخلنده ساکن یونون قوملر آراسنده کی مناسبات حقوقیه یی تعیین ایدردی . بو صورتله کورونیورک ، هر نه قادار یونانستان مملکتلر فتحنه موفق اولدی ایسه ده ، شرقک یونانیلاشماسی صرف یونان مدنیتک تأثیری ایله یادی . حالبوکه رومابازوسنک قونی ایله فتح ایتدیکی برلری تشکیلات و قوانینک فضیلتی ایله رومالیلاشدیردی .

بو سایه ده درکه بونلرک بفریته بر اقوب کیشمش اولقلری میراثلرده باشقا باشقادر . رومانک کندیس بیله یونانلرک علم ، فن ، فلسفه ، ادبیات ، صنایع نفیسه ساحه لرنده شاگردی اولدییی کی ، آوروپاده بو ساحه لرده کی ترقیاتی قدیم یونانستانه مدیوندر . دور انتباهک کشادی ایله یونان خزائن عرفانیسی آوروپایی استیلایه باشلا یور . بونک عکسه اولارق سیاست و حقوقده یکی دور تمامارومانک شاگردیدر . بو ساحه ده آوروپا دائماً رومادن ملهم اولمشدر و حالاده آوروپا و حق شرق مملکتلری مکتبلرنده روما قوانینک تدریسی بونک ایمچوندر .

اول ایدرکن بیله بو ایکی قوم دهالرینک خصوصیتلریه صادق قالدیلر . معلومدرکه : یونان روما دورینه نهایت ویرهن عامللردن اک مهمی خرسیتیانلقدیر . هر ایکی ملت عینی درجه شدتله خرسیتیانلغه فارشی اوچ عصر دوام ایدهن بر مدت انساننده مبارزه ایتدیلر ، فقط بو مبارزه نك اسبابی ایکی محیط ایمچین آیری آیری ایدی . یونانیلر خرسیتیانلنی یونان حرق ، یونان فلسفه سی ایمچین مهلك عد ایتدکاری ایمچون آنکله مبارزه ایدیورلردی و بو مبارزه ده الک زیاده ابراز فعالیت ایدهنلر فیلسوفلر و عیونلردی . خرسیتیانلغه فارشی مجادله سی ایله کسب شهرت ایتیش اولان یونان ایمپراطوری ژولین یونان حرقنک اک حار و آتشین پرستشکاری صاییلور .

رومالیلر ایسه خرسیتیانلغه فارشی مبارزه لرینی باشقه اسبابه استناد ایدیورلردی . بونلر خرسیتیانلنی دواتلری ، تشکیلات اجتماعی لرینی تهدید ایتدیکی ایمچین مضرعد ایدیورلردی . روماده خرسیتیانلله مجاهده ایده زلر بالخاصه سیاسی آدمیلردی . حق بالآخره یعنی خرسیتیانلنی غلبه چالهرق

يونان و رومي ده فتح ايتديكي و يونانلرله روماليرك
بالدات كندى آرالندين برچوق كايسا رئيسلري ،
دين محرر و مجاهدلري ظهور ايله ديكي زمانرده
بيله بوايكي قوم اواسكي دهالرينه صادق قالديلر .
ايمپراطورلك شرق قسمنده ينى يونانيلك نافذ
اولدنى جهته دينك نظريات قسمى ايله ده زياته
مشغول اولوندينى حالده غرب قسمنده ينى روماليرك
نافذ اولدقري جهته دينك بالخاصه عمل ، ينى

تشكيلات و اداره قسمى ايله مشغول اولونيوردي .
شرقده ، بركله ، برنص ، بر روايت و بر اشارت
برچوق مجادللري ، قيل و قاللري ، مباحثه لري و حق
تفرقه لري موجب اولدنى ، قونسل قونسل اوزرينه
طويلاندينى و مختلف طريقتلر و مذهبلر تشكىل ايتديكى حالده
غربه كايسانك تشكيلاتى ايله ، روحانى صنفك تنظيمى
ايله و كايسا قانونك « Jus Canonicun » تدوينى
ايله اوغراشايوردي .

